

HISTORIE A SOUČASNOST

Dekrety prezidenta republiky
a jejich uplatnění na Slovensku

Ladislav Vojáček*

Expozice:

Mladá fronta Dnes, č. 113 z 16. května 2002, s. A/1 a 9; Mečiar: U nás dekrety neplatí. Bratislava. (Od našeho spolupracovníka) – Vladimír Mečiar tvrdí, že Benešovy dekrety nejsou součástí slovenského právního řádu, a Bratislava tak nemá co rušit. ... Česká a slovenská situace jsou nesrovnatelné. ...

Jednu z nejuznávanějších slovenských expertek na právní otázky, Katarínu Zavackou z Ústavu státu a práva Slovenské akademie věd, Mečiarova tvrzení pohoršila. Podle Zavacké Benešovy dekrety na Slovensku platí. Slovenská národní rada (parlament) v té době nemohla navázat na československý právní řád. Proto Benešovy dekrety přijala tak, že vydala nařízení se stejným obsahem. Některá ustanovení byla dokonce o mnoho tvrdší než vlastní dekrety prezidenta Beneše.

Jsmo na jedné lodi, tvrdí expertka..

Otázka dekretů prezidenta republiky¹ se stala – v československé emigraci a částečně také na domácí scéně – předmětem vášnivých odborných diskusí zejména od doby, kdy slovenský historik Ján Mlynárik pod pseudonymem Danubius publikoval v exilovém

časopise Svědectví svou provokující úvahu o poválečném odsunu německého obyvatelstva z Československé republiky². Přestože se v ní o dekretch prezidenta republiky výslovně nezmiňoval, blízkost obou problémů (byť spojitost mezi nimi není tak přímočará, jak si mnozí myslí) podnítila i výměnu názorů na ně. Po roce 1989 se pak tento problém, ovšem již dlouho předtím živěný jako politikum představiteli a přívrženci sudetoněmeckého krajanského sdružení, právě v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva³, rychle posunul z roviny odborných diskusí do roviny praktické politiky. „Zásluhou“ aktivit sudetoněmeckého krajanského sdružení, které se snažilo a snaží využít změny situace po odstranění železné opony v Evropě k prosazení svých zájmů, ale také v souvislosti s postojí některých oficiálních německých, rakouských a maďarských činitelů, dnes zaujímá problém dekretů prezidenta republiky čelné místo v české zahraniční politice, ovlivňuje vnitropolitickou scénu a vyvíhl se na čelné místo i v pomyslné hitparádě české žurnalistiky. Souvislost s nedávno proběhlými či blížícími se volbami v České republice a u jejich sousedů a s přechodem do závěreč-

* Doc. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc., Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

¹ Již to sice mnohokrát konstatovali historici, právníci i politici, přesto musím – vzhledem k tomu, že se v souvislosti s dekrety prezidenta republiky ostantativně používá označení „Benešovy dekrety“ – znovu zdůraznit, že se na textu těchto dekretů usnášela vláda a prezident je pak spolupodepisoval (srovnej ústavní dekret č. 2/1940 Ú. v.), že vláda měla povinnost vyžádat si k dekretům poradní zprávu londýnské Státní rady (ústavní dekret č. 12/1942 Ú. v.), že se na jejich tvorbě podílela Právní rada, že po válce se celostátní dekrety vydávaly se souhlasem Slovenské národní rady (na základě tzv. první pražské dohody, jak se o tom ostatně níže zmíním) a že všechny prezidentské dekrety podléhaly ratihabici (ústavní dekret č. 11/1944 Ú. v.). Ratihabici označujeme dodatečně potvrzení zastupitelským sborem. Plyne z ní tedy, že dekrety platily jen podmíněně a trvalou součástí československého právního řádu se staly až poté, kdy je po válce schválilo Prozatímní národní shromáždění. I „londýnské“ dekrety, které neztratily své opodstatnění i po válce, byly postupně publikovány v oficiálních sbírkách právních předpisů. Označení „Benešovy dekrety“ je proto přinejmenším nepřesné. Navíc se zrodilo v prostředí sudetoněmeckého krajanského sdružení a od počátku v sobě neslo pejorativní nádechy. Navozuje dojem (a někdy je to tak i výslovně prezentováno), jako by prezident E. Beneš vydával dekrety svévolně jako diktátor a jakoby byly výronem jeho šovinismu a touhy po pomstě.

² Též o vysídlení československých Němců. Svědectví 57/1978. Text též in Svědectví 89,90/1990. Výběr materiálů čtvrtletníku Svědectví 1956–1990. Melantrich, 1990, str. 119 an.

³ Na Slovensku nebyla otázka odsunu Němců tak palčivým problémem jako v českých zemích, protože většina z nich odešla už s německými jednotkami (srovnej například články Ladislava Kováče Evakuácia a vysídlenie Nemcov zo Slovenska a Jiřího Peška Nemci na Slovensku po skončení hromadného povojnového odsunu, oba in: Vynútený rozchod. Vyhnanie a vysídlenie z Československa 1938–1947 v porovnaní s Poľskom, Maďarskom a Juhoosláviou. Veda, Bratislava, 1999, str. 183 an. a 189 an.) Různé pohledy na řešení maďarské otázky porovnej v člancích v uvedeném sborníku a zejména v pracích JANICS, K.: Roky bez domoviny. Maďarská menšina na Slovensku po druhej svetovej vojne 1945–1948. Püski, Bratislava, 1994; BOBÁK, J.: Maďarská otázka v Česko-Slovensku (1944–1948). MS, Bratislava, 1996; též: Výměna obyvatelstva mezi Česko-Slovenskem a Maďarskem (1947–1948). Kubko Goral, Bratislava) nebo ŠUTAJ, Š.: Maďarská menšina na Slovensku v letech 1945–1948. Veda, Bratislava, 1993.

né fáze přípravy středoevropských zemí ke vstupu do Evropské unie je při tom nepřehlédnutelná.⁴

I když kategoricky odmítneme prezentování dekretů prezidenta republiky (dále o nich budeme psát také jako o prezidentských dekrettech nebo prostě jen dekrettech) jako aktuálního politického tématu s možnými reálnými dopady na práva občanů naší republiky, neznamená to, že bychom se mu měli vyhýbat jako problému historickému, resp. právněhistorickému, protože takovýmto problémem skutečně je a je třeba o něm s vědomím všech historických souvislostí diskutovat. V tomto článku chci v reakci na – řekněme to hned – chybná tvrzení uvedená v citovaném novinovém článku, ale i nad jejich rámec, sledovat uplatnění prezidentských dekretů na Slovensku: především problém platnosti, resp. neplatnosti prezidentských dekretů za Slovenského národního povstání a na osvobozeném území do dubna 1945, dále vydávání prezidentských dekretů s celostátní působností na osvobozeném území a také některé otázky, které dnes stojí v popředí zájmu a které Slovenská národní rada upravila samostatně a poněkud odlišně od prezidentských dekretů.

1. PREZIDENTSKÉ DEKRETY A POVSTALECKÁ PRÁVOTVORBA SLOVENSKE NÁRODNÍ RADY

Otázka platnosti prezidentských dekretů na slovenském povstaleckém území v roce 1944 se zpravidla připomíná v souvislosti s problémy kontinuity státního zřízení a poválečného řešení vztahu Čechů a Slováků, jimž se věnovala řada autorů⁵. Jak je všeobecně známo, ústavní dekret č. 11/1944 Ú. v. (Úředního věstníku československého) o obnovení právního pořádku vycházel z představy o kontinuálním navázání na předmnichovské poměry na celém území republiky, tedy i na Slovensku. Podle něj obnovovaný československý právní řád tvořily právní předpisy platné v Československu do 29. září 1938, pokud mezitím nebyly zrušeny

nebo změněny, a právní předpisy vydané orgány prozatímního státního zřízení v Londýně, ovšem s tím, že podléhaly ratifikaci. Předpisy vydané v době nesvobody, které se svým obsahem nepříčily znění nebo demokratickým zásadám československé ústavy, dekret prohlásil za „na zcela přechodnou dobu“ použitelné (čl. 2, odst. 1). Slovenská národní rada ve svém nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR (Sbierky nariadení Slovenskej národnej rady⁶) o výkonu zákonodárné, vládní a výkonné moci na Slovensku naopak ponechávala v platnosti všechny zákony, nařízení a opatření, „*pokiaľ neodporujú duchu republikánsko-demokratickému*“ (§ 2). Vedly ji k tomu zřejmě zcela pragmatické důvody – chtěla nepřerušností právního řádu zajistit bezproblémové fungování recipovaných i nových orgánů na povstaleckém území a poskytnout obyvatelstvu pocit elementární právní jistoty a uvědomovala si, že nelze ignorovat vývoj v posledních letech, ale nepochybně i politické důvody – snažila se prezentovat „novost“ poválečného Československa, zejména uplatnění principu rovný s rovným ve vztahu Čechů a Slováků. Slovenská národní rada tedy vůbec nereflektovala na právo tvornou činnost londýnských orgánů (ostatně obsah dekretů prezidenta republiky zpočátku nebyl na Slovensku znám a jejich text měl oficiálně doručit až vládní delegát ministr František Němec, který do Banské Bystrice dorazil teprve začátkem října 1944) a za součást platného právního řádu považovala i pomnichovské česko-slovenské a slovenské předpisy. Londýnské vedení tlumočilo slovenským činitelům své stanovisko v radiogramu z 24. září 1944⁷, v němž se vyslovovalo ke správě osvobozeného území a Slovenskou národní radu stavělo na úroveň zemského národního výboru. Slovenská národní rada na ně reagovala zformulováním usnesení o poměru domácího a zahraničního odboje⁸, v němž obhajovala své pojetí kontinuity právního řádu a právo na „*vedenie domáceho odboja zo stránky zákonodarnej*“, tedy své právo upravovat svými nařízeními vše, co považuje za nezbytné.

Diametrálně odlišné koncepce, do nichž se promítaly zcela zásadní představy o směřování dalšího vý-

⁴ Anž bych se blíže věnoval politickým konsekvencím současných diskusí o prezidentských dekrettech, musím alespoň konstatovat to, co považuji za klíčové. Účelové směřování právních, morálních a majetkových aspektů, jak zaznívá z projevů mnoha z těch, kteří se dožadují zrušení prezidentských dekretů a vyhrožují komplikacemi při vstupu do Evropské unie, oprávněně musí vyústit v závěr, že mnohým vůbec nejde o morální a právní souvislosti, resp. že tyto souvislosti jim slouží jen jako nástroj k tomu, aby se znovu otevřela otázka majetkových poměrů v pohraničí, jak byly navozeny poválečnými změnami. A není třeba zdůrazňovat, že úspěch těchto snah by nutně vedl – minimálně – k vážnému destabilizování vnitropolitické situace v České republice i na Slovensku. Obezřetný postoj z české i slovenské strany je proto namístě.

⁵ V nedávné době se otázkou výkonu zákonodárné pravomoci na Slovensku v kontextu vývoje právního řádu zabýval J. Beňa. Místo výčtu starších prací proto odkáží na jeho relativně snadno přístupnou monografii, v níž lze další prameny a bibliografické informace dohledat: BEŇA, J.: Vývoj slovenského právného poriadku. PF UMB, Banská Bystrica, 2001.

⁶ V souladu s dobovým slovenským pravopisem píšeme „*Sbierka*.“ a „*Sb. n. SNR*“ místo „*Zbierka*.“ a „*Zb. n. SNR*“.

⁷ Stánovisko čs. vlády k návrhům a podnětům ze Slovenska. Text in RÁKOŠ, E.: Slovenské národné orgány v dokumentoch. I. Obdobie Slovenského národného povstania. AS MV SSR, Bratislava, 1977, str. 52–55.

⁸ Uznesenie SNR o vzájomnom pomere domáceho a zahraničného odboja. Text in RÁKOŠ, E.: Slovenské národné orgány v dokumentoch. I. Obdobie Slovenského národného povstania. AS MV SSR, Bratislava, 1977, str. 51–52. Tento text reprodukuji E. Rákoš a Š. Rudohradský i ve své práci Slovenské národné orgány 1943–1968 (SAS, Bratislava, 1973, str. 49), ovšem díky chybě tu jeho část dostává jiný smysl (místo „*vnútropoliticky jednotlivé časti ČSR nemôžu nenadväzoval na právny stav, vytvorený všestranným politickým vývojom*“ je tu uvedeno „*vnútropoliticky jednotlivé časti ČSR nemôžu nadväzoval.*“).

voje, se pochopitelně musely okamžitě stát zdrojem napětí. Obě strany si však uvědomovaly, že je v jejich zájmu a v zájmu zdárného rozvoje státu, aby je nějakým uspokojivým způsobem sladily. Proto Slovenská národní rada vyslala do Londýna delegaci k přímým jednáním o poměru slovenského a zahraničního československého odboje (L. Novomeský, J. Ursíny a M. Vesel). Výsledkem této mise byl kompromis, v němž londýnské vedení akceptovalo Slovenskou národní radu, ovšem s tím, že definitivní ústavněprávní uspořádání skuteční legitimní zástupci Čechů, Slováků a Karpatských Ukrajinců. Dohoda tedy zůstala v nejobecnější možné rovině a problém platnosti právních aktů londýnských orgánů na Slovensku a výkonu zákonodárné pravomoci se v ní výslovně neřešil, a tedy odsouval na pozdější dobu. Slovenská národní rada si nadále na Slovensku osobovala veškerou zákonodárnou pravomoc, naopak prezident republiky a vláda vydávali dekrety bez toho, že by jejich územní působnost měla být omezena. V situaci, kdy byla velká část československého území ovládána cizími okupanty nebo jim poplatným režimem, to nepůsobilo vážné praktické problémy. S osvobozováním československého území se tento rozpor nutně opět dostával do popředí zájmu.

2. UPLATNĚNÍ DEKRETŮ PREZIDENTA REPUBLIKY NA OSVOBOZENÉM SLOVENSKU

2.1. VYMEZENÍ CELOSTÁTNE UPRAVOVANÝCH ZÁLEŽITOSTÍ

V souvislosti s blížícím se konstituováním československých ústředních orgánů na osvobozeném území se o výkonu zákonodárné moci hovořilo na konferenci Komunistické strany Slovenska. Gustáv Husák v hlavním referátu uvedl, že slovenští komunisté prosazují federativní zřízení a tedy rozdělení zákonodárné pravomoci mezi ústřední a slovenské národní orgány.⁹ Konkrétnější představu o rozdělení kompetencí zformulovala Slovenská národní rada ve svém usnesení z 2. března 1945.¹⁰ Do její výlučné kompetence měly spadat resorty vnitra, školství a osvěty, zásobování, zdravotnictví, průmyslu a živností, zemědělství a pozemkové reformy, veřejných prací, sociální péče a soudnictví. Ústřední vládě měly náležet záležitosti zahraničních věcí, zahraničního obchodu a obrany, přičemž při jejich řešení „Slovensko musí být primerane zastúpené a slovenské hľadiská rešpektované“. Záležitosti železnic, pošt a telegrafů, rekonstrukce a financí představovaly jakousi

„společnou působnost“, jak jí známe z pozdější československé federace, neboť je Slovenská národní rada považovala „za veci čiastočne spoločné, čiastočne prínáležajúce do kompetencie ústredných úradov národných pri Slovenskej národnej rade“. Toto usnesení se stalo podkladem pro delegaci vyslanou na jednání do Moskvy. Tam ovšem při projednávání programu první vlády Národní fronty slovenská představa narazila na tvrdý odpor zejména představitelů národně socialistické strany.

Po obnovení činnosti celostátních orgánů na domácí půdě řešil otázku rozsahu zákonodárné kompetence Slovenské národní rady v obecných rysech Košický vládní program. Podle jeho známých kompromisních, a proto vágních ustanovení Slovenské národní radě příslušelo postavení nositelky státní moci (zákonodárné, vládní a výkonné) na Slovensku a podíl na řešení „společných státních úkolů“ s tím, že se o budoucím rozdělení kompetencí mezi ústřední a slovenské orgány dohodnou legitimní zástupci českého a slovenského národa. Protože se na formulaci tohoto ustanovení podíleli i představitelé Slovenské národní rady, můžeme říci, že tu poprvé oficiálně akceptovali právo celostátních orgánů zasahovat svými právo tvornými akty do vnitropolitických poměrů na Slovensku, tedy to, co odpírali londýnským činitelům. Zároveň tu – alespoň pro tuto chvíli – rezignovali na výslovné zakotvení své představy o federativním uspořádání republiky, v níž by vedle společných orgánů působily i samostatné české a slovenské orgány.

V návaznosti na novou situaci, danou příchodem prezidenta na území republiky a konstituováním celostátní vlády Národní fronty, Slovenská národní rada nařízením SNR č. 30/1945 Sb. n. SNR z 21. dubna 1945 o zákonodárné moci na Slovensku zrušila ustanovení § 1 nařízení SNR č. 1/1944 Sb. n. SNR. Nahradila je formulacemi odpovídajícími faktu, že na území republiky začaly fungovat nejvyšší československé orgány, jejichž působnost se nutně musela vztahovat i na Slovensko. Stanovila, že zákonodárnou moc na Slovensku vykonává Slovenská národní rada v duchu upřímné shody s prezidentem a vládou Československé republiky. Zároveň konstatovala, že zákonodárná moc ve věcech celostátní povahy přísluší prezidentu republiky po dohodě se Slovenskou národní radou. Uskutečňuje se formou dekretů prezidenta republiky, v nichž se výslovně uvede, že je prezident vydává po dohodě se Slovenskou národní radou¹¹. Také k tomu, aby byla nějaké záležitosti přiznána celostátní povaha, nařízení vyžadovalo dohodu se Slovenskou národní radou. „Záležitosti celostátní povahy“ ovšem ona ani ústřed-

⁹ Výtah z jeho projevu in Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti. II., č. 270, Bratislava 1998, str. 399 an.

¹⁰ Text in Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti. II., č. 270, Bratislava 1998, str. 403 an.

¹¹ Svůj souhlas s vydáním celostátního dekretu prezidenta republiky v prvním a jediném případě publikovala ve formě usnesení SNR ve Sbírce nařízení SNR (usnesení SNR č. 32/1945 Sb. n. SNR o dohodě s prezidentem republiky ve věci vydání dekretu, kterým se mění a doplňují některá ustanovení vojenského trestního zákona a branného zákona), pak od této praxe upustila.

ní orgány jinak nespécifikovaly, proto při hledání optimálního poměru mezi kompetencí ústředních a slovenských orgánů při praktickém výkonu zákonodárné pravomoci vznikala řada třecích ploch.

Vážený kompetenční problém vyvstal už v květnu 1945 v souvislosti s vydáním dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹², který mimo jiné zaváděl národní správu nepřátelského majetku, neboť slovenská strana chtěla tuto otázku upravit – a nakonec i upravila – vlastním předpisem.¹³ Odmítnutí Slovenské národní rady dát souhlas k tomu, aby dekret platil jako celostátní, vyvolalo ve vládě ostrou diskusi o výkonu celostátního zákonodárství. Ministři vesměs poukazovali na neudržitelnost daného stavu a někteří se snažili i pojmenovat jeho příčiny. Vesměs je viděli v absenci pregnantního vymezení toho, co by mělo být upraveno pro celé území státu jednotně. Ovšem někteří šli i dále. Tradičně rasantní Václav Kopecký, když zpochybnil reprezentativnost Slovenské národní rady a hledal za odmítáním národní správy třídně majetkové zájmy, požadoval odvolání dohody se Slovenskou národní radou. Podle něj byla pochybená a z ústřední vlády činila jen vládu českých zemí (na skutečnost, že si připadá jen jako resortní ministr pro české země si stěžoval i Slovák Ivan Pietor). Jak V. Kopecký dále dovozoval, její realizace v pojetí Slovenské národní rady trhala republiku na dva samostatné státy. Vavro Šrobár zase viděl příčinu v tom, že mladší členové Slovenské národní rady „jsou do určité míry pod vlivem 6 leté agitace o tzv. samostatném slovenském státě“. Zejména však zpochybňoval platnost nařízení Slovenské národní rady vydaných po zahájení činnosti ústředních československých orgánů na osvobozeném území tvrzením, že „nelze přece vydávat zákony bez podpisu prezidenta jako hlavy státu“ (nařízení SNR vydaná před příchodem prezidenta republiky byl ochoten tolerovat s ohledem na mimořádnost poměrů).¹⁴

Střet o úpravu národní správy se stal podnětem k podepsání známé první pražské dohody z 1. června 1945.¹⁵ V jejím prvním článku smluvní strany – vláda a předsednictvo Slovenské národní rady – konstato-

ly, že Slovenská národní rada je nositelkou státní, tedy i zákonodárné moci na území Slovenska, a ve druhém článku vymezily společné věci. Jejich celostátní úprava příslušela až do ustavení provizorního československého zastupitelského sboru prezidentu republiky, který tuto svou pravomoc vykonával na návrh československé vlády a po dohodě se Slovenskou národní radou. Za společné věci se označovaly zásadní celostátní hospodářské, sociální, kulturní a administrativně-politické záležitosti, které byly v příslušném ustanovení v devatenácti položkách vypočítány.¹⁶ Uvedený výčet bylo možné rozšířit o záležitosti, na nichž se obě strany dohodnou (pod č. 20 dohoda uváděla věci „ktoré sa majú na základe vzájomnej dohody jednotne upraviť“). Zdánilivě jasné vymezení ovšem v některých případech neurčovalo kompetenci celostátních orgánů jednoznačně. Bylo tomu tak tehdy, kdy za společnou věc označovalo „zásadní úpravu“ určité oblasti (základních občanských práv a svobod, vnitřní bezpečnosti, školství, výchovy a národní osvěty, hospodářských, zásobovacích a vyživovacích věcí atp.). I po uzavření první pražské dohody proto často vznikaly spory a ústřední orgány si stěžovaly, že Slovenská národní rada a Sbor pověřenců upravují otázky spadající do celostátní působnosti.¹⁷

V reakci na uzavření první pražské dohody připravil legislativní odbor Úřadu Předsednictva Slovenské národní rady pro předsedu J. Lettricha návrh zákona SNR o moci zákonodárné, vládní a výkonné¹⁸, který demonstruje představu lidí z blízkého okolí předsedy Slovenské národní rady o vydávání celostátně platných prezidentských dekretů. Sice zapadl, přesto však stojí za připomenutí. Předpokládal vymezení společných záležitostí formou prezidentského dekretu. S odvoláním na ustanovení první pražské dohody o Slovenské národní radě jako nositelce státní moci (zákonodárné, vládní a výkonné) měla Slovenská národní rada začít vydávat pro úpravu slovenských věcí zákony, uveřejňované v Zákoníku Slovenské národní rady. Pro nás jsou zajímavá zejména jeho ustanovení o dekretu prezidenta republiky. Ty měly na Slovensku platit, jen když

¹² Dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. z 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkové-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

¹³ K tomu srovnej nařízení SNR č. 50/1945 Sb. n. SNR o národní správě.

¹⁴ Část zápisu 19. schůze vlády, zahrnující závěr rozpravy k osnově dekretu prezidenta republiky o národní správě (1. bod programu) ze 17. května 1945, Praha; text in Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 1, č. 12.4., Brno 1995, s. 230–235.

¹⁵ V diskusi o dekretu č. 5/1945 Ú.V. navrhl rychle iniciovat jednání s předsednictvem Slovenské národní rady Z. Fierlinger a vláda to pak zahrnuje do svého usnesení. Dohodu československé vlády a Předsednictva Slovenské národní rady vláda schválila 2. června (toto datum je zpravidla – nesprávně – uváděno jako datum jejího uzavření) a plénum Slovenské národní rady 5. června 1945. Text například in VESELÝ, Z.: Dějiny českého státu v dokumentech. Praha, 1994, str. 380–381, Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti. II., č. 278, Bratislava 1998, str. 430–432 nebo Dokumenty k vývoji československého ústavního práva, Sestavil V. Fiegl, Praha, 1989, s. 89–92. O průběhu jednání podrobněji viz BARNOVSKÝ, M.: Na cestě k monopolu moci. Mocenskopolitické zápasy na Slovensku v letech 1945–1948. Bratislava, 1993, s. 45 an.

¹⁶ Výčet společných věcí byl uveřejněn ve Sbírce zákonů a nařízení jako příloha k vyhlášce ministra vnitra z 18. dubna 1946 č. 66/1945 Sb., kterou se činí opatření podle čl. 1, odst. 4 ústavního zákona o ústavodárném Národním shromáždění.

¹⁷ SÚA, fond ÚPV 1945–1952, kart. 894, sign. 862/11 (viz JECH, K.: Ke vztahu mezi ústavními orgány ČSR a Slovenskou národní radou 1944–1946. In: Česko-slovenská historická ročenka 1996. Brno, 1996, str. 148).

¹⁸ SNA (Slovenský národní archiv), ÚP SNR, kart. 21; Materiál Legislativního odboru Úřadu Předsednictva SNR pro dr. J. Lettricha z 21. června 1945 (návrh zákona s důvodovou zprávou).

to v nich bylo výslovně uvedené, podepsal je člen československé vlády zmocněný k tomu Slovenskou národní radou a byly uveřejněny v Zákoníku Slovenské národní rady ve znění, v jakém se na nich Slovenská národní rada dohodla. Z tohoto posledního ustanovení se dá dovodit, že autoři zřejmě počítali s tím, že některé prezidentské dekrety mohou na Slovensku platit v poněkud modifikovaném znění.

Od nerealizované představy se vraťme k realitě. Specifické postavení mezi dekrety s celostátní působností má ústavní dekret prezidenta republiky č. 1 Sb. z 2. dubna 1945, jehož koncepce vyplynula z výsledků moskevských jednání, jichž se zúčastnili představitelé stran Národní fronty i delegace Slovenské národní rady. Řadíme jej mezi dekrety přijaté na domácí půdě, přestože jej prezident republiky podepsal ve vlaku při cestě do Košic. Vznik „na půli cesty“ z emigrace do vlasti jakoby symbolizoval celý tento dekret. Jako jediný z „domácích“ dekretů vznikl ještě před uzavřením dohody o tom, že se dekrety s celostátní působností budou vydávat po dohodě se Slovenskou národní radou a že to v nich bude výslovně uvedené. Souhlas Slovenské národní rady suploval souhlas její delegace vyslané do Moskvy a výslovné konstatování tohoto souhlasu v textu chybělo (poprvé se objevilo u následujícího dekretu č. 3 Sb. z 23. dubna 1945, kterým se mění a doplňují některá ustanovení vojenského trestního zákona a branného zákona). Navíc plně neodpovídal také podmínkám vymezeným ústavním dekretem č. 2/1940 Ú. v. o prozatímním výkonu moci zákonodárné ve znění ústavního dekretu č. 3/1945 Ú. v. o výkonu moci zákonodárné v přechodném období. Podle nich měl prezident vydávat dekrety výlučně na návrh vlády. V době vydání tohoto dekretu však již pomínil mandát exilové vlády (formálně přestala existovat právě 2. dubna 1945) a nová se měla teprve ustavit. Proto v něm chybí obvyklá formule „*K návrhu vlády ...*“, byl jsou pod ním podepsáni někteří členové druhé (tedy poslední) londýnské vlády na čele s předsedou Janem Šrámkem.

Ještě jeden moment stojí za zaznamenání. Text některých prezidentských dekretů, platících nakonec pouze pro české země, odpovídá spíše tomu, že byly vydány pro území celé republiky. Je to zřejmě například u retribučního dekretu č. 16/1945 Sb., který se odvolával i na skutkové podstaty uherského trestního zákona.¹⁹ Jistě v tom můžeme vidět reziduum skutečností, že se začal připravovat už v zahraničí a v první verzi byl vydán už 1. února 1945 v Londýně (č. 6/1945 Ú. v.). Zároveň to však naznačuje, že si tvůrci prezidentských dekretů zpočátku připouštěli možnost, že se i platnost těch, které vydávali jen pro české země, rozšíří na celé území státu. Ostatně slůvko „zatím“ v ustanovení vyhlášky ministra vnitra č. 30/1945 Sb., citovaném v následující kapitole, tomu také nasvědčuje. Též dekret č. 5/1945 Sb. o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, o němž jsem se již zmiňoval, obsahoval ustanovení, jednoznačně se vztahující na Slovensko (srovnej například § 7, odst. 1, podle nějž je k provedení národní správy na Slovensku příslušná Slovenská národní rada, stavená tu – stejně jako v ústavním dekretu č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské vzpomínaném na jiném místě – na roveň zemským národním výborům). Vláda jej připravovala jako celostátní a odmítnutí souhlasu ze strany Slovenské národní rady mnohé její členy značně zaskočilo. Ti se pak s vydáním dekretu jen pro české země smířili pouze proto, že jej považovali za mimořádně urgentní záležitost. Zároveň chtěli pokračovat v jednáních se slovenským partnerem o rozšíření jeho působnosti.²⁰

2.2. PLATNOST „LONDÝNSKÝCH“ DEKRETŮ
PREZIDENTA REPUBLIKY
NA OSVOBOZENÉM SLOVENSKU

2.2. PLATNOST „LONDÝNSKÝCH“ DEKRETŮ PREZIDENTA REPUBLIKY NA OSVOBOZENÉM SLOVENSKU

Oficiálně nevyřešenou stále zůstávala otázka platnosti dříve vydaných „londýnských“ dekretů prezidenta republiky na Slovensku. Od počátku však bylo zřejmé, že vláda musela – byť se to mnoha jejím členům přičilo – respektovat stanovisko Slovenské národní rady, plynoucí z ustanovení jejího nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR, tedy že tyto dekrety na Slovensku neplatily. Nepřímo o tom svědčí například poznámka učiněná v podkladových materiálech pro přípravu dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. Vládní úředník v ní o londýnském dekretu o mimořádných opatřeních pro zajištění hospodářského života na osvobozeném území č. 2/1945 Ú. v. konstatoval, že „ *nemá charakter celostátní, pokud nebude schválen a přijat SNR*“²¹. Zejména to však lze dovodit ze stanoviska vlády k platnosti ústavního dekretu prezidenta republiky č. 11/1944 Ú. v. o obnovení právního pořádku z konce července 1945. Uvedený dekret ponechala v platnosti s tím, že „ *platí zatím jen v zemích České a Moravskoslezské*“ (vyhl. MV č. 30 Sb. z 27. července 1945).

¹⁹ V § 5, 6 a 7 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. najdeme i odvolávky na trestné činy podle uherského zákonného článku V/1978.

²⁰ V usnesení z jednání vlády se uvádí, že vláda a prezident vyhlásí, že dekret „ *bude zatím aplikován jen v českých zemích*“; srovnej Část zápisu 19. schůze vlády, zahrnující závěr rozpravy k osnově dekretu prezidenta republiky o národní správě (1. bod programu) ze 17. května 1945, Praha; text in Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 1, č. 12.4., Brno 1995, s. 234.

²¹ Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 1, č. 12.1., Brno 1995, s. 223.

2.3. PROBLÉMY SPOJENÉ S DVOJÍ PUBLIKACÍ DEKRETŮ PREZIDENTA REPUBLIKY NA SLOVENSKU

Již výše jsem konstatoval, že i po uzavření první pražské dohody nebyly vztahy mezi vládou a Slovenskou národní radou při přípravě právních předpisů bezkonfliktní. Vedle toho, že vznikaly kompetenční spory, se vyskytly i jiné problémy. Jelikož dekrety prezidenta s celostátní působností otiskovalo slovenské Pověřenectvo vnitra v oficiálních sbírkách slovenských právních předpisů (v Úředním věstníku /Úr.v./, výjimečně také ve Sbírce nařízení Slovenské národní rady /Sb. n. SNR/), objevila se na Slovensku pochybnost, zda platí už od uveřejnění v celostátní Sbírce zákonů (Sb.; Sbírce zákonů a nařízení republiky Československé) nebo až od publikace na Slovensku. Úřad předsednictva vlády k tomu zaujal jasné a logické stanovisko²², vycházející z – celostátního, tedy po dohodě se Slovenskou národní radou vydaného – dekretu prezidenta republiky č. 19/1945 Sb. o Sbírce zákonů a nařízení republiky Československé. Podle jeho § 4, odst. 1, vyžadují právní předpisy uvedené v § 2, písmeno a), c) a d), tj. i dekrety prezidenta republiky, ke své platnosti vyhlášení podle tohoto dekretu. Počátek jejich platnosti – na celém území státu – se tedy spojuje s publikací ve Sbírce zákonů.

Vážnější byla jiná skutečnost, související s dvojí publikací celostátních prezidentských dekretů – odlišnost oficiálního znění ze Sbírky zákonů a znění slovenského. Stalo se tak v případě ústavního dekretu č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, uveřejněného jako příloha oběžníku pověřenectva pro vnitřní věci č. 287/1945 Úr.v. O žádostech, podávaných podle § 2 a 3 tohoto ústavního dekretu, rozhodovalo „ministerstvo vnitra na návrh zemského národního výboru, na Slovensku Slovenské národní rady“. Slovenský text zásadně měnil obsah tohoto ustanovení, neboť se v něm uvádělo, že rozhoduje „ministerstvo vnútra na návrh zemského národního výboru, na Slovensku Slovenská národná rada“.

3. NĚKTERÁ NAŘÍZENÍ SLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY

Na osvobozeném území vydal prezident republiky necelou stovku dekretů a ústavních dekretů. Po dohodě se Slovenskou národní radou vznikla přibližně polovina z nich. Přesto některé důležité otázky, o nichž se mnozí domnívali, že by je bylo účelné řešit jednot-

ně pro celou republiku, Slovenská národní rada (nebo zpočátku její předsednictvo²³) upravila vlastními nařízeními. Bez nároku na úplnost uvedu jen několik příkladů. Upravila například postavení a strukturu národních výborů (č. 26/1945 Sb. n. SNR), rozpustila četnické a policejní formace (č. 6/1945 Sb. n. SNR), zavedla novou organizaci bezpečnostní služby (tzv. Národní bezpečnost; č. 7 a 28/1945 Sb. n. SNR) a zřídila pracovní tábory (č. 105/1945 Sb. n. SNR). Z pohledu současných politických diskusí je podstatné, že samostatně vytvořila právní podklad pro očistu státního aparátu (nař. č. 44/1945 Sb. n. SNR) a rozhodla o podobě konfiskace a urychleného rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel slovenského národa (č. 4 a 104/1945 Sb. n. SNR), o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů (č. 33/1945 Sb. n. SNR) nebo – jak jsem se o tom již podrobněji zmiňoval – o národní správě zajištěného majetku státně nespolehlivých osob (č. 50/1945 Sb. n. SNR).

Od celostátní úpravy se výrazně odlišovalo zejména nařízení SNR o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví č. 4/1945 Sb. n. SNR. Oproti dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. zřizovalo i místní lidové soudy, v jejichž čele nemusel stát kvalifikovaný soudce, a při formulaci skutkových podstat se neopíralo o ustanovení recipovaných trestních zákonů a zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. Tento zákon totiž Slovenský sněm za Slovenského státu nahradil zákonem o trestných činech proti státu č. 320/1940 Sl.z., což zřejmě legislativce Slovenské národní rady podnítilo k tomu, aby jednotlivé skutkové podstaty formulovaly zcela nově. Někteří členové vlády (Klement Gottwald, Vladimír Clementis) v přípravě retribučních dekretů kvitovali jako pozitivum skutečnost, že se slovenské retribuční nařízení neodvolává na „staré paragrafy“, a doporučovali, aby byl podobně formulován i prezidentský dekret.²⁴ Z právního pohledu se to však jeví jako značně problematické. Alespoň částečná opora v prvorepublikovém právu je totiž argumentem proti námitkám o retroaktivitě retribučního zákonodárství. Problematické bylo také nařízení SNR o úpravě služebního poměru státních a veřejných zaměstnanců (č. 44/1945 Sb. n. SNR), které se stalo podkladem pro tzv. očistu státního aparátu. V § 2 stanovilo, že se bez jakýchkoliv nároků, plynoucích ze služebního poměru, propouštějí státní zaměstnanci německé nebo maďarské národnosti a že zároveň ztrácejí nárok na výplatu penzijních a zaopatřovacích platů. Na rozdíl od jiných předpisů postihujících Němce a Maďary, neobsahovalo jinak standardní ustanovení, že se ne-

²² Srovnej k tomu Referát Úřadu předsednictva vlády vo věci platnosti a účinnosti dekretů prezidenta republiky vydaných po dohodě so Slovenskou národnou radou na celom území štátu; in Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 2, Příloha 4, Brno 1995, s. 1024.

²³ Prvních 28 nařízeních z roku 1945 přijalo předsednictvo Slovenské národní rady na základě zmocnění obsaženého v posledním nařízení povstalecké Slovenské národní rady (č. 40/1944 Sb. n. SNR).

²⁴ Část zápisu 20. schůze vlády; in Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 1, č. 13.3., Brno 1995, s. 264.

vztahuje na Němce a Maďary, kteří se aktivně zapojili do boje proti fašismu.²⁵

Exkurs: K interpretaci výkonu zákonodárné moci na Slovensku v letech 1944–1945

O motivech, přednostech a slabinách státoprávních koncepcí (tedy i pojetí a rozsahu zákonodárné moci) představitelů prozatímního státního zřízení v Londýně na straně jedné a Slovenské národní rady na straně druhé se přeli nejen tehdejší a pozdější politici, ale také právníci a historici. Mezi právními experty propukly už krátce po osvobození velmi urputné polemiky, soustředěné především na otázku kontinuity či diskontinuity v činnosti ústředních a slovenských orgánů a nakonec ústící až do vážných obvinění z rozbíjení republiky a jiných kriminálních činů. Je třeba říci, že přesah do trestněprávní sféry byl svým způsobem příznačný, protože většině diskutérů šlo v tomto politicky velmi živém sporu – přes zpočátku čistě právní argumentaci – především o naplnění konkrétních politických cílů. A v rozjité a stále „houstnoucí“ atmosféře poválečných let nebylo k trestnímu postihu politických odpůrců nikdy daleko – konkrétní příklady jsou tak známé, že je ani není třeba uvádět.

Peripetie diskusí o kontinuitě a diskontinuitě naposledy velmi pečlivě sledoval můj kolega J. Beňa v obsáhlé a fundované studii o právním řádu platném na Slovensku v letech 1944–1989²⁶, na niž jsem se již odvolával. Vychází v ní z předpokladu, který byl už v poválečných diskusích předmětem velmi vášnivých polemik, že nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR se stalo „ohniskovou normou“ nového slovenského právního řádu, po formální stránce zcela odděleného od předmnichovského práva i od nového právního řádu vytvářeného v českých zemích. Nechci a nemohu tu kritizovat ani obhajovat východisko jeho koncepce, ale dovoluji si polemizovat s jeho dvěma vzájemně souvisícími a podle mého názoru upřílišněnými vývody. Chci na nich ukázat na ošidnost ryze právníckého pohledu na právo-tvorbu v revolučních dobách, již bylo nejen Slovenské národní povstání, ale i celé bezprostředně poválečné období.

a) J. Beňa ve své práci reprodukoval stanovisko subkomise, zřízené v roce 1946 Komisí Slovenské národní rady pro přípravu ústavněprávního postavení Slovenska v rámci obnovené ČSR, k platnosti aktů prozatímního státního zřízení a k právo-tvorné činnosti Slovenské národní rady. Podle názoru komise, s nímž se J. Beňa zcela zřejmě ztotožnil, Slovenská národní rada zpočátku „nevykonávala moc v mene ČSR“. Při zdůvodnění tohoto závěru argumentovali tím, že se platnost nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR nemohla odvozovat od ústavy z roku 1920, „a to aj preto, že v nariadení č. 1/1944 Sb.nar.SNR sa ČSR vôbec ne-uzpomínala“²⁷. Podle mého názoru se tu komise i autor rozcházejí se skutečností v tom základním – že SNR nevykonávala moc ve jménu ČSR. A za plně korektní nepovažují ani poukaz na – jinak ovšem pravdivou – skutečnost, že v prvním nařízení Slovenské národní rady se nemluví o ČSR. Domnívám se totiž, že nelze, jak to autor v tomto případě učinil (a jak to v jiných případech on i akademik Š. Luby, k jehož stanovisku se plně hlásí, vesměs správně kritizovali u zastánců normativní teorie), zcela abstrahovat od politické reality, v níž bylo vydáno nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR a na něj navazující další nařízení. Vždyť v prakticky současně schválené Deklaraci²⁸ Slovenská národní rada vyhlásila, že odboj byl dosud veden v úplně shodě s československým zahraničním odbojem a že se staví za bratrské soužití s českým národem, a v závěru celého textu provolávala slávu Československé republice! V kontextu těchto a dalších²⁹ vyjádření, myslím, uvedený závěr jasně neobstojí a argument o obsahu prvního nařízení SNR ztrácí na váze. Tím pochopitelně nechci zpochybňovat to, co je dané a nepochybnitelné, totiž že Slovenská národní rada za součást na Slovensku platného práva nepovažovala dekrety prezidenta republiky, že v této době upravovala svými nařízeními vše, co považovala za nezbytné, a že to později respektovali i vládní činitelé.³⁰

b) Na jiném místě, když od sebe oddělil mezinárodně právní a normativní aspekt příslušnosti k ČSR, J. Beňa na předchozí tvrzení navázal a konstatoval, že „Slovensko sa stalo aj Československom“ (mysle-

²⁵ Toto nařízení v § 3 jen velmi vágně stanovilo, že v odůvodněných případech může příslušné pověření povolit výjimku.

²⁶ BEŇA, J.: Vývoj slovenského právneho poriadku. PF UMB, Banská Bystrica, 2001.

²⁷ Oba citáty tamtéž, str. 109.

²⁸ Text in RÁKOŠ, E.: Slovenské národné orgány v dokumentoch. I. Obdobie Slovenského národného povstania. AS MV SSR, Bratislava, 1977, str. 17–18.

²⁹ Srovnej například „Memorandum delegácie Slovenskej národnej rady Edvardu Benešovi“ z 2. listopadu 1944, v němž se mimo jiné uvádí, že Slováci do povstání „išli ... s najväčším odhodlaním za obnovenie demokratickej Československej republiky“; (text in Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti. II., č. 265, Bratislava, 1998, s. 369).

³⁰ Ministr spravedlnosti Jaroslav Stránský koncem dubna 1945 při posuzování legality zámyslu Slovenské národní rady vydat samostatné retribuční nařízení (č. 33/1945 Zb. nar. SNR) uvedl, že pokud Slovenská národní rada dosud nevydala připravené nařízení o výkonu zákonodárné moci ve věcech celostátní povahy (č. 30/1945 Sb. n. SNR) má „možnosť vydat retribuční předpis podle své dosavadní praxe zcela samostatně, aniž se musí starat o to, zda jde o věc celostátního charakteru“. (Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty, 1, č. 13.1., Brno 1995, s. 249.)

no normativně) teprve po vydání nařízení Slovenské národní rady č. 30/1945 Sb. n. SNR³¹ z 21. dubna 1945. Připomínám, že tímto nařízením Slovenská národní rada novelizovala své nařízení č. 1/1944 Sb. n. SNR a konstatovala, že zákonodárství v celostátních věcech vykonává prezident republiky s vládou a po dohodě se Slovenskou národní radou, v ostatních pak Slovenská národní rada. Ani tady se mi situace zdáleka nejeví tak jednoznačná. Slovenská národní rada sice ve svém nadšeně přijatém usnesení o vzájemném poměru domácího a zahraničního odboje, schváleném už 29. září 1944,³² z jehož logiky vycházelo i toto nařízení, konstatovala, že londýnským orgánům přísluší pouze vedení zahraničního odboje a zastupování státu vůči spojencům a ostatnímu zahraničí, ale toto stanovisko nelze nekriticky akceptovat. Vtíravě se tu totiž nabízí řada otázek. Lze hovořit jen o mezinárodně-právní příslušnosti Slovenska k ČSR, když povstalecká armáda od počátku vystupovala jako československá armáda? Opírala se kompetence ústředních orgánů k úpravě celostátních věcí o ustanovení československé ústavy z roku 1920, o ústavní dekret č. 11/1944 Ú. v., o politickou dohodu promítnutou do Košického vládního programu nebo až o nařízení SNR č. 30/1945 Sb. n. SNR vydané – znovu to připomínám – 21. dubna 1945? Pokud platí poslední varianta, je představitelné, že by se prezident republiky ujal svého úřadu a například rozhodl o nové organizaci vlády a ministrů (ústavní dekret č. 1/1945 Sb.) a jmenoval celostátní vládu, jako to učinil 4. dubna 1945, aniž by ještě několik dní Slovensko bylo – normativně – Československem (když se navíc prezident právě nacházel na jeho území a dělo se tak v situaci, kdy jiné než slovenské území republiky prakticky nebylo v moci československých orgánů)? Slovensko nebylo před 21. dubnem Československem, když do československé vlády, která se ujala funkce 4. dubna, nastoupilo devět Slováků a když se ve schváleném vládním programu hovořilo o rovnoprávnosti Čechů a Slováků a o postavení slovenských národních orgánů? Čím tedy bylo osvobozené území, když nebylo Československem? Je možné být součástí mezinárodněprávně uznané ČSR a nepatřit k ní „normativně“?

Takové a další otázky se nabízejí v souvislosti s konsekvencemi, které J. Beňa dovozuje z výkonu zákonodárné pravomoci Slovenskou národní radou podle nařízení SNR č. 1/1944 Sb. n. SNR a v souvislosti s otázkou platnosti prezidentských dekretů na Slovensku. Nechci na ně jednoznačně odpovídat, jen chci prostřednictvím nich naznačit, že snaha opírat se při interpretaci ve své podstatě revolučních kroků přede-

vším o právní argumentaci sebou nese řadu úskalí a že je proto třeba být při formulaci zobecnujících závěrů raději zdrženlivý. O skutečné povaze takovýchto kroků nám více než právnícké rozborů řeknou politické cíle, které jejich iniciátoři sledovali – čeho jimi chtěli dosáhnout nebo čemu chtěli zabránit. Myslím si proto, že je cennější jednotlivé politické a právní akty a jejich konkrétní důsledky pečlivě popsat (jak to ostatně J. Beňa také udělal), než označovat je jakýmkoliv nálepkami.

4. ZÁVĚREM

V době povstání a v prvních týdnech po obnovení činnosti slovenských národních orgánů na osvobozeném území (nejdříve Delegace Slovenské národní rady, pak jejího předsednictva a nakonec i pléna) se prezidentské dekrety na Slovensku neaplikovaly, neboť je Slovenská národní rada nepovažovala za součást práva platného na Slovensku. Tento stav později akceptovala i československá vláda. Od dubna 1945 bylo jednoznačně dáno, že na Slovensku platí jen ty dekrety, v nichž je výslovně uvedeno, že vznikly po dohodě se Slovenskou národní radou. Slovenská národní rada tak získala významný podíl na celostátním zákonodárství. Vedle toho se však snažila prosadit co nejširší rozsah své vlastní kompetence v zákonodárství, a tak řadu zásadních otázek, které mnozí členové vlády považovali za celostátní záležitosti, upravila pro Slovensko formou vlastních nařízení. Týká se to i některých z těch, které jsou dnes předmětem politických spekulací.

Epilog aneb Jak se jeví situace ve světle naší zprávy z tisku:

Významný slovenský politik se mýlil, pokud tvrdil, že dekrety prezidenta republiky na Slovensku neplatily. Neplatily sice všechny, ale platily i některé z těch, které jsou dnes pro svůj obsah napadány (například dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské). Nepřesné je tedy i to, jak „naš spolupracovník“ z Bratislavy interpretoval vyjádření Kataríny Zavacké, neboť ta by jistě uvedené netvrdila. Zřejmě ve snaze ve zkratce vyjádřit obsah jejího delšího vysvětlení zkreslil jak problém platnosti dekretů na Slovensku, tak i poměr prezidentských dekretů a nařízení Slovenské národní rady / „Slovenská národní rada (parlament) v té době nemohla navázat na československý právní řád. Benešovy dekrety proto přijala tak, že vydala nařízení se stejným obsahem.“/

I přes formulační nepřesnosti však správně postihl smysl – jsme skutečně na jedné lodi.

³¹ Tamtéž, str. 143.

³² Text tamtéž, str. 51–52.